

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/o-ipn/struktura/kolegium-ipn-1/archiwum/rada-ipn/roczne-sprawozdania-rad/36567,Sprawozdanie-z-dzialalnosci-Kolegium-IPN-i-Rady-IPN-za-rok-2011.html>
01.03.2026, 03:07

Sprawozdanie z działalności Kolegium IPN i Rady IPN za rok 2011

W związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. nr 79 poz. 522) uległa skróceniu kadencja powołanego w 2007 r.

Kolegium IPN, które działało w składzie: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Jan Draus, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Gwiazda, Jacek Niemir, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Bogusław Polak, dr Sławomir Radoń, dr hab. Mieczysław Ryba, prof. KUL, Andrzej Urbański, dr hab. Teofil Wojciechowski. W roku sprawozdawczym przewodniczącą była Barbara Fedyszak-Radziejowska, zaś funkcję zastępcy przewodniczącego pełnili Bogusław Polak i Sławomir Radoń (zmarły w trakcie kadencji 15 lutego 2011 r.).

W roku 2011, do chwili wygaśnięcia mandatu, odbyły się cztery posiedzenia Kolegium, w trakcie których m.in.: przyjęto sprawozdanie z działalności Kolegium za Wybór Prezesa IPN rok 2010; zapoznano się z informacją o stanie realizacji budżetu IPN za rok 2010 oraz o budżecie przyjętym na rok 2011; przyjęto program badawczy na rok 2011 przedstawiony przez Dyrektora Biura Edukacji Publicznej dr. Łukasza Kamińskiego; omówiono i przyjęto warunkowo „Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2010 r.”, zalecając wprowadzenie poprawek i uzupełnień wskazanych w czasie dyskusji nad nią przyjęto stanowisko, w którym wyrażono głębokie zaniepokojenie sytuacją związaną z likwidacją Gospodarstwa Pomocniczego, która skutkuje załamaniem dystrybucji oraz wstrzymaniem działalności wydawniczej, co oznacza niewypełnianie jednego z ustawowych obowiązków Instytutu Pamięci Narodowej (art. 53 pkt 5 ustawy); szczegółowo przedyskutowano informacje na temat przyczyn załamania się działalności wydawniczej Instytutu w 2011 r. oraz zapoznano się z wyjaśnieniami przedstawionymi przez kierownictwo Instytutu na temat przyczyn opóźnień w przygotowaniu ramowych przetargów na druk i dystrybucję wydawnictw Instytutu. W związku z wniesieniem do sądu przez prof. Mirosława Piotrowskiego prywatnego aktu oskarżenia przeciwko pracownikowi IPN (kierownikowi BEP w Lublinie) dr. Sławomirowi Poleszakowi za napisanie krytycznej recenzji jednej z jego książek przyjęto stanowisko, w którym wyrażono dezaprobatę dla praktyki kierowania na drogę sądową sporów naukowych. Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o IPN rozpatrzono odwołania od 7 decyzji prezesa dotyczących zbioru zastrzeżonego, złożone do Kolegium przez służby specjalne.

Ostatnie posiedzenie Kolegium odbyło się 15 marca. Podczas wszystkich posiedzeń dr

Franciszek Gryciuk, p.o. prezes IPN, przekazywał członkom Kolegium informacje o ważniejszych wydarzeniach i bieżącej działalności Instytutu.

Zgodnie z ww. ustawą, wprowadzającą nowy tryb wyboru Rady IPN, która zastąpiła dotychczasowe Kolegium, powołane zostało Zgromadzenie Elektorów, którego pierwsze posiedzenie odbyło 17 grudnia 2010 r. W posiedzeniu wzięło udział 23 przedstawiciele jednostek organizacyjnych wyższych uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii oraz instytutów Polskiej Akademii Nauk, ujętych w specjalnym Obwieszczeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przewodniczącym Zgromadzenia wybrano prof. dr. hab. Jana Kofmana z Uniwersytetu w Białymstoku. Podczas kolejnego posiedzenia 21 stycznia 2011 r. 24 elektorów dokonało w tajnym głosowaniu wyboru kandydatów do Rady IPN:

dziesięciu do przedstawienia Sejmowi RP – prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Edward Czapiewski, prof. dr hab. Antoni Dudek, prof. dr hab. Piotr Franaszek, prof. dr hab. Andrzej Friszke, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Dariusz Stola, prof. dr hab. Włodzimierz Suleja, prof. dr hab. Tadeusz Wolsza i prof. dr hab. Stanisław Żerko; czterech do przedstawienia Senatowi RP – prof. dr hab. Zbigniew Karpus, dr hab. Grzegorz Motyka, prof. dr hab. Bolesław Orłowski i prof. dr hab. Waldemar Rezmer.

Po przesłuchaniach kandydatów przez Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu oraz Senat RP, 3 marca 2011 r. Senat powołał na członków Rady Grzegorza Motykę i Bolesława Orłowskiego, zaś 18 marca 2011 r. Sejm powołał Andrzeja Chojnowskiego, Antoniego Dudka, Andrzeja Friszke, Andrzeja Paczkowskiego i Tadeusza Wolszę. Dwóch członków Rady: dr Antoni Kura i prof. dr hab. Andrzej Wasilewski powołanych zostało jeszcze 8 października 2010 r. przez prezydenta RP. Ponieważ 21 października 2011 r. prof. Wasilewski złożył na ręce prezydenta RP rezygnację, 5 grudnia 2011 r. prezydent RP powołał w jego miejsce dr. Artura Mudreckiego, który z tym dniem objął funkcję członka Rady.

Kadencja Rady rozpoczęła się 7 kwietnia 2011 r. z chwilą pierwszego jej posiedzenia, które zwołał dr Franciszek Gryciuk, p.o. prezes IPN. Na spotkaniu tym dokonano wyboru przewodniczącego – został nim Andrzej Paczkowski – oraz trzech wiceprzewodniczących: Andrzeja Chojnowskiego, Andrzeja Friszke i Antoniego Kurę. Na tym samym posiedzeniu podjęto uchwałę nr 2 w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konkursu na stanowisko prezesa IPN-KŚZpNP i zobowiązano przewodniczącego do ogłoszenia konkursu. Został on ogłoszony w mediach 12 kwietnia 2011 r.

Do oznaczonego w nim terminu napłynęły zgłoszenia czterech osób: dr. Łukasza Kamińskiego, dr. Marka Lasoty, dr. Kazimierza Wóycickiego i dr. hab. Janusza Wrony, prof. UMCS. Na posiedzeniu Rady 30 maja 2011 r., po wymaganych przez ustawę uprzednich sprawdzeniach archiwalnych, dokonano oceny pod względem formalnym nadesłanych zgłoszeń i wszystkie zakwalifikowano do ostatniego etapu konkursu. 31 maja 2011 r. odbyły się publiczne przesłuchania kandydatów i po naradzie, w głosowaniu tajnym, wybrano kandydata w osobie dr. Łukasza Kamińskiego, który uzyskał wymaganą większość, pięć głosów poparcia (na dziewięć). Następnie procedura powoływania prezesa przeniosła się do parlamentu. 8 i 9 czerwca 2011 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka rozpatrzyła wniosek Rady Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie kandydatury

dr. Łukasza Kamińskiego na stanowisko prezesa Instytutu oraz przeprowadziła dyskusję i postanowiła pozytywnie zaopiniować kandydaturę. Następnie Sejm RP 10 czerwca 2011 r. 372 głosami (8 głosów przeciw, 8 głosów wstrzymujących się oraz pod nieobecność klubu SLD, który nie wziął udziału w głosowaniu) powołał Łukasza Kamińskiego na stanowisko prezesa Instytutu. 15 czerwca 2011 r.

Senat RP zgodził się na wybór dr Łukasza Kamińskiego na prezesa IPN. 28 czerwca 2011 r. dr Łukasz Kamiński złożył ślubowanie.

Sprawą, która przez kilka miesięcy stanowiła przedmiot wielokrotnych dyskusji, było wypełnienie delegacji ustawowej (art. 4 ww. ustawy), zobowiązującej Radę do przygotowania i ogłoszenia pierwszego konkursu na finansowanie przez IPN badań nad najnowszą historią Polski. Na posiedzeniach 12 i 26 maja omawiano zasady merytoryczne konkursu. Z uwagi na fakt, że musiał on być przeprowadzony do końca 2011 r., postanowiono nadać mu formę konkursu wydawniczego na niepublikowane jeszcze prace naukowe różnego rodzaju (monografie, wybory źródeł, opracowane naukowo wspomnienia lub dzienniki itp.). Na posiedzeniu 2 czerwca podjęto uchwałę o rozpisaniu konkursu, który został ogłoszony 9 czerwca. Na zebraniu 21 lipca wyłoniono Zespół Oceniający, w którego skład powołano czterech członków Rady oraz trzech pracowników pionu edukacyjno- - naukowego IPN. Na konkurs wpłynęły 64 projekty. Zespół zakończył prace 29 sierpnia, a 30 sierpnia - na podstawie propozycji, które przedstawił - Rada podjęła uchwałę wskazującą prezesowi Instytutu pozycje zaopiniowane pozytywnie. Jednak przeprowadzone ekspertyzy ujawniły istnienie zasadniczej niespójności prawnej między przepisem ustawowym o przeprowadzeniu konkursu a ustawami o finansach publicznych (z dnia 27 sierpnia 2009 r.) i o zasadach finansowania nauki (z dnia 30 kwietnia 2010 r.). Okazało się bowiem, że Instytut nie może przekazywać środków finansowych m.in. podmiotom działającym na podstawie ustaw o nauce i szkolnictwie wyższym oraz o swobodzie działalności gospodarczej. W wyniku tego z finansowania musiałyby zostać wykluczone zarówno podmioty najważniejsze dla badań nad najnowszą historią (m.in. instytuty Polskiej Akademii Nauk oraz wydziały, instytuty i katedry wyższych uczelni publicznych), jak i wydawnictwa specjalizujące się w publikowaniu prac naukowych. Ponadto stwierdzono, że pojęcie „badania naukowe” użyte w ustawach o Instytucie Pamięci Narodowej oraz o zasadach finansowania nauki (z dnia 30 kwietnia 2010 r.) nie obejmuje upowszechniania wyników badań, a więc publikacji książek, a tylko badania sensu stricto. W rezultacie takiego stanu prawnego Rada, na posiedzeniu 20 października, zmuszona została do uchylecia uchwały w sprawie ogłoszenia konkursu. Rada stwierdziła, że w obecnym stanie prawnym, wskazującym na rozbieżności między celami, intencjami oraz sposobem realizacji ustawy o IPN a innymi aktami prawnymi, sprostanie wymogowi ogłaszania konkursów na finansowanie badań nad najnowszą historią możliwe będzie tylko po wprowadzeniu do ustawy o IPN stosownych zmian. Na posiedzeniu, które odbyło się 8 grudnia, przedyskutowano i zaakceptowano projekt nowelizacji. Równocześnie zwrócono się do prezesa Instytutu o przekazanie go instytucji posiadającej inicjatywę ustawodawczą. Kilkakrotnie (26 maja, 6 października, 10 listopada) przedmiotem posiedzeń były sprawy związane z funkcjonowaniem pionu prokuratorskiego Instytutu, w tym projekty nowelizacji ustawy o IPN w zakresie działalności Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi

Polskiemu. Ponadto podczas osobnego posiedzenia (15 września) omawiano sprawy Biura Lustracyjnego. Także kilkakrotnie (15 czerwca, 24 listopada) omawiano jako osobne punkty porządku dziennego sprawy pionu archiwalnego, a w szczególności jego reorganizacji oraz przygotowania do upublicznienia inwentarza zasobu aktowego Instytutu, które ma zostać rozpoczęte do 31 grudnia 2012 r. Na jednym z posiedzeń Rady (6 października) obecni byli przedstawiciele ABW, z którymi przedyskutowano problemy procedur związanych z postępowaniami o stwierdzeniu nieważności decyzji dotyczących zastrzeżenia dokumentów. Działając na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o IPN, Rada podjęła jedenaście decyzji stwierdzających nieważność decyzji Prezesa o przejęciu dokumentów i dziewięć decyzji utrzymujących je w mocy.

Ponadto Rada omawiała następujące kwestie:

plany badawcze (28 kwietnia) i działalność edukacyjna Biura Edukacji Publicznej (2 czerwca);

sprawy realizowane przez Biuro Budżetu, Finansów i Kadr, Biuro Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji, Biuro Gospodarcze oraz Audyt Wewnętrzny (12 maja);

zgłaszane przez prezesa projekty usprawnienia funkcjonowania IPN (4 lipca) i zmian organizacyjnych, w wyniku czego na posiedzeniu w dniu 18 sierpnia przyjęte zostały poprawki do statutu Instytutu.

W posiedzeniach brali udział prezes IPN lub osoba przez niego upoważniona, przedstawiając informacje nt. bieżących spraw IPN oraz odpowiadając na pytania i interpelacje członków Rady.

W roku sprawozdawczym, poczynwszy od 7 kwietnia, Rada odbyła 18 posiedzeń.